

Warszawa, Bełchatów, Konin, Katowice, Wrocław, dnia 17 grudnia 2020 r.

Sz. P. Michał Kurtyka
Minister Klimatu i Środowiska

Do wiadomości:

Sz.P. Małgorzata Jarosińska -Jedynak
Sekretarz Stanu, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Sz. P. Aleksandra Tomczak, Sz. P. Paweł Olechnowicz, Sz. P. Krzysztof Wójcik,
Komisja Europejska

Sz. P. Jakub Chełstowski,
Marszałek Województwa Śląskiego

Sz. P. Marek Woźniak,
Marszałek Województwa Wielkopolskiego

Sz. P. Cezary Przybylski,
Marszałek Województwa Dolnośląskiego

Sz. P. Grzegorz Schreiber
Marszałek Województwa Łódzkiego

Sz. P. Witold Kozłowski,
Marszałek Województwa Małopolskiego

Sz. P. Dionizy Smoleń
Dyrektor PwC Polska

Szanowny Panie Ministrze,

W dniu 3 grudnia 2020 r. Polska Zielona Sieć otrzymała od Instytutu Ekologii Terenów Uprzemysłowionych (IETU) pismo z informacją, że Instytut na zlecenie Ministerstwa Klimatu i Środowiska przygotowuje dokument strategiczny pt. „Krajowy Plan Sprawiedliwej Transformacji, wyznaczający ramy dla procesu Sprawiedliwej Transformacji polskich regionów górniczych” (KPST). Wraz z pismem otrzymaliśmy zaproszenie do przesyłania propozycji dużych projektów inwestycyjnych, wpisujących się w proces transformacji subregionów węglowych zgodnych z celem Funduszu Sprawiedliwej Transformacji.

Z dalszej treści pisma oraz z wypowiedzi przedstawiciela Ministerstwa podczas spotkania zorganizowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej w dn. 20.11.2020 r. wynika, że projekty inwestycyjne, które zostaną włączone do KPST, miałyby być finansowane ze środków Funduszu Sprawiedliwej Transformacji.

Cel, w jakim powołany jest Fundusz, to umożliwienie regionom samodzielnego zbudowania własnych strategii. Poniżej wskazujemy obszary, w których obecne prace nad KPST uniemożliwiają realizację tego celu.

1. Rola administracji rządowej w sprawiedliwej transformacji regionów górniczych

Wobec braku długoterminowej strategii energetycznej kraju i faktu, że Krajowy Plan na rzecz Energii i Klimatu nie przystaje do unijnych celów i uwarunkowań, polskie regiony węglowe potrzebują **dokumentu strategicznego**, na którym mogłyby oprzeć się, planując swoje regionalne transformacje.

Taki dokument powinien określać wiążący scenariusz transformacji energetycznej Polski przynajmniej w takim zakresie, w jakim jej planowany przebieg ma istotne znaczenie dla regionów węglowych. Powinien zatem określać **harmonogram odchodzenia od węgla** w gospodarce krajowej wraz z datami planowanych zamknięć kopalń i elektrowni węglowych, szczególnie do 2030 roku, oraz wskazywać, **jakimi źródłami energii mają być zastępowane wyłączane moce węglowe** i jaki **model rynku energii** Polska ma zamiar tworzyć w ramach dekarbonizacji gospodarki. Zapisy planu powinny być zgodne z celem osiągnięcia przez Polskę neutralności klimatycznej najpóźniej do 2050 r. Sam cel powinien zostać przez rząd oficjalnie zadeklarowany, gdyż będzie to najprawdopodobniej warunkiem uzyskania przez Polskie regiony węglowe dostępu do pełnej puli środków z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji.

Niestety z otrzymanego pisma oraz dostępnych informacji wynika, że KPST miałyby pełnić zupełnie inną funkcję.

2. Brak jasnej informacji o celach KPST, do których powinny odnosić się zgłaszane projekty

W piśmie nie podano konkretnych celów ani wyzwań transformacyjnych poszczególnych regionów, na które miałyby odpowiadać zgłaszane projekty. Jest to sprzeczne z trybem postępowania wynikającym z załącznika do projektu rozporządzenia. **Nakazuje on, by plan sprawiedliwej transformacji wskazywał, jak ma przebiegać transformacja, jakie wyzwania będą się z nią wiązać i jakie działania będą podejmowane w celu zaradzenia problemom.** Trudno planować działania i proponować projekty łagodzące społeczne skutki transformacji przy braku diagnozy problemów i prognozy negatywnych skutków, a takich informacji nie przedstawiono.

Jest to część szerszego problemu, tj. braku jasnego i przekonującego uzasadnienia dla samego pomysłu stworzenia KPST. Dokumenty unijne wymagają jedynie opracowania terytorialnych planów sprawiedliwej transformacji. Nie wyklucza to oczywiście opracowania dodatkowego dokumentu na szczeblu krajowym, ale przystępując do takiego zadania rząd powinien jasno wskazać, w jakim celu to robi i - jeśli w KPST mają znaleźć się projekty inwestycyjne - jasno określić, jakie kategorie projektów, służące jakim celom, mają się tam znaleźć, oraz jaka jest wartość dodana KPST w stosunku do planów terytorialnych. Proces powinien być także jasno komunikowany do wiadomości publicznej.

IETU w swoim zapytaniu nie wyjaśnia także, dlaczego jego przedmiotem są duże projekty inwestycyjne, nie podano też definicji dużego projektu. Projekt rozporządzenia o Funduszu jasno wskazuje na małe i średnie przedsiębiorstwa w regionach węglowych jako podstawową kategorię beneficjentów oraz na dywersyfikację lokalnych gospodarek jako

jeden z ważnych celów wsparcia. Wsparcie dla dużych przedsiębiorstw jest dopuszczone w wyjątkowych, uzasadnionych sytuacjach. Jest to niezrozumiałe wobec niewielkiego budżetu Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (3,5 mld euro lub 1,75 mld euro w przypadku braku deklaracji Polski o wdrożeniu celu neutralności klimatycznej) oraz dostępności innych, znacznie bardziej zasobnych źródeł, z których mogą być finansowane duże projekty inwestycyjne związane z transformacją energetyczną gospodarki.

3. Brak jasności w kwestii ról uczestników procesu i relacji między KPST a TPST

W piśmie IETU nie wyjaśniono, dlaczego w czasie, gdy regiony wytypowane przez Komisję do wsparcia z Funduszu od wielu miesięcy pracują nad swoimi terytorialnymi planami sprawiedliwej transformacji, rząd inicjuje niespodziewanie równoległy proces, ani jak te dwa procesy mają być skoordynowane. W szczególności nie jest znana linia demarkacyjna między projektami, które miałyby trafić do KPST a tymi, które znajdują się w TPST. Nie wyjaśniono też relacji między KPST i TPST ani roli, jaką w tworzeniu KPST mają odegrać regionalne władze samorządowe.

Z naszych doświadczeń wynika, że wobec braku szerokiej kampanii informacyjnej na temat sprawiedliwej transformacji, wielu interesariuszy tego procesu nie dysponuje pełną wiedzą o jego celach, planowanym przebiegu i możliwościach zaangażowania się. Równoległe funkcjonowanie dwóch słabo skoordynowanych procesów planowania sprawiedliwej transformacji, przy braku podstawowych informacji o celach procesu krajowego, potęguje tylko chaos informacyjny i zagubienie interesariuszy.

W związku z powyższym apelujemy o:

1. potraktowanie prac nad Krajowym Planem Sprawiedliwej Transformacji jako okazji do **stworzenia dokumentu strategicznego, określającego harmonogram odchodzenia od węgla w Polsce i wytyczającego kierunki i cele transformacji energetycznej Polski**, tak by dokument ten mógł posłużyć regionom węglowym jako solidna baza dla ich własnych planów sprawiedliwej transformacji;
2. jeśli Krajowy Plan Sprawiedliwej Transformacji miałby zawierać także listę projektów inwestycyjnych, pierwszym krokiem w kierunku jej stworzenia musi być **szczegółowa diagnoza wyzwań i problemów, przed którymi staną regiony węglowe w związku z odchodzeniem od paliw kopalnych**. Przy tworzeniu takiej listy należy uwzględnić to, że **ograniczone środki z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji z założenia są środkami przeznaczonymi dla regionów węglowych na łagodzenie społecznych i gospodarczych skutków transformacji, natomiast na finansowanie samej transformacji, w tym zwłaszcza przedsięwzięć o znaczeniu ogólnokrajowym, są dostępne inne źródła unijne**, w tym Fundusz Odbudowy, Fundusz Modernizacyjny i środki polityki spójności, a także wsparcie w ramach InvestEU i pożyczki Europejskiego Banku Inwestycyjnego;
3. **precyzyjne zakomunikowanie celów, jakie ma zrealizować Krajowy Plan Sprawiedliwej Transformacji** i jasne określenie jego relacji względem planów terytorialnych tworzonych przez władze regionalne oraz w pełni transparentne włączenie w proces jego tworzenia interesariuszy z regionów węglowych.

Przekazując powyższe pismo zwracamy się z uprzejmą prośbą o możliwość spotkania w celu omówienia zagadnień związanych z Krajowym Planem Sprawiedliwej Transformacji oraz szerzej programowaniem wsparcia dla sprawiedliwej transformacji regionów górniczych.

Z poważaniem

Joanna Furmaga

Prezes Związku Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć

Podpisani:

Patryk Białas, BoMiasto

Radosław Gawlik, EKO-UNIA

Maciej Kozakiewicz, Stowarzyszenie "Źródła"

Agata Kuźmińska, Fundacja Instytut Zielonej Przyszłości

Mirosław Proppé, WWF Polska

Monika Sadkowska, ClientEarth Prawnicy dla Ziemi

Miłka Stępień, Akcja Konin

Tomasz Waśniewski, Fundacja Rozwój TAK - Odkrywki NIE